Sintagma 18: 81–91. ISSN: 0214–9141
© 2006 *Universitat de Lleida. Imprès a Catalunya.*

RECENSIONS

JULIÀ-MUNÉ, J.; ROMERO, S. & CREUS, I. (2004). **El català nord-occidental. Descripció i orientacions ortoèpiques**. Lleida: Pagès editors. Amb CD adjunt. 134 p.

ANNABEL OCÓN GÓMEZ
Universitat de Lleida

La presentació del llibre ens remet als antecedents més recents de l'establiment d'un model oral formal català, que ens situen en els darrers vint anys de la història lingüística i cultural catalana, període que els autors divideixen en tres etapes:

1. L'impuls de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) (1983-1989).
2. El paper de l'IEC: les propostes de la Secció Filològica (1990-1992).
3. Del llibre d'estil de TV3 a l'actualitat (1995-2004).

Tot seguit es concreten els objectius de l'obra: presentar una descripció de l'ús oral del català nord-occidental i assenyalar els trets que haurien de contribuir a perfilar un model d'estàndard oral assumible i acceptable per als parlants nord-occidentals. En un principi, però, es tracta només el nivell fonètic. Es vol aportar una descripció conjunta i integradora del català nord-occidental, ja que s'incorporen dades de les diferents varietats per tal de donar informació de la variació interdialectal i intradialectal.

Els destinataris més directes de l'obra són els professionals de l'ensenyament i dels mèdia orals, però el llibre s'adreça també als assessors lingüístics

i a tots els usuaris de la llengua parlada i, en especial, als que tenen una incidència social rellevant.

Pel que fa a l'estructura del llibre, sense tenir en compte la presentació i la bibliografia, aquest es divideix en tres parts: *Bases descriptives, Orientacions ortoèpiques* i *Selecció de textos orals nord-occidentals.* Es parteix sempre d'una base descriptiva per després formular orientacions de tipus ortoèpic, bàsicament perquè abans d'establir directrius per a usos específics convé tenir clars els trets dialectals generals d'una varietat geogràfica. En relació amb l'aplicació pràctica hi ha una selecció de textos procedents de mitjans de comunicació orals en transcripció ortogràfica i enregistrament en àudio i en versió revisable i revisada.

Al capítol *Bases descriptives* s'exposen els principals trets fonètics dels sons vocàlics i consonàntics. Els apartats s'inicien amb una introducció de tipus general amb la finalitat de caracteritzar articulatòriament els sons del català i familiaritzar el lector no especialitzat amb la terminologia fonètica. Pel que fa a aquesta, de vegades hi ha termes que estan molt ben explicats, però de vegades en altres no hi ha cap explicació per aclarir-ne el significat, cosa que pot produir que aquells lectors menys especialitzats en el tema no entenguin gaire bé a què s'està fent referència, tot i que els exemples són prou aclaridors.

Un tret característic d'aquest apartat, que és força interessant, es desprèn dels casos en què els comentaris no afecten la varietat nord-occidental en sentit genèric, sinó només alguna de les seves subvarietats; aleshores la informació es presenta en forma de taules. A la primera columna apareixen les inicials de les varietats subdialectals tingudes en compte: Ll (lleidatà), RP (ribagorçà i pallarès) i T (tortosí), i en les files respectives s'especifica la variació fonètica corresponent. Aquestes referències considero que són molt adequades, ja que el nord-occidental no és només el lleidatà, sinó que hi ha d'altres varietats que el conformen i cal que aquestes també apareguin en un llibre d'aquesta mena.

La part de *Vocalisme* es divideix en dos subapartats: vocalisme tònic i àton. Es llisten els fenòmens que els autors han considerat més rellevants seguint la trajectòria del contínuum vocàlic (i > ... > u), començant pels sons vocàlics simples i incorporant, quan convé, alguna referència als diftongs i triftongs. En cadascun del apartats es comenta el fenomen en qüestió i s'exemplifica. Els exemples apareixen en ortografia convencional, en lletra cursiva i, en negreta, el so que es comenta; la transcripció amb l'Alfabet Fonètic Internacional (sistema SILDoulos IPA-Regular) segons la pronúncia nord-occidental que li correspon i indicant, si cal, les variants fonètiques

subdialectals amb una barra inclinada (/). A continuació, si és necessari, apareix la taula d'informació fonètica subdialectal. En aquest apartat es fan referències al llatí i respecte a això crec que passaria com amb la terminologia fonètica, és a dir, que aquells lectors menys familiaritzats amb el llatí no acabaran d'entendre què se'ls està explicant. Però també, com ja he dit abans, els exemples ho acaben d'aclarir.

En el *Consonantisme*, la classificació parteix del mode d'articulació: sons oclusius, fricatius, africats, nasals, laterals, ròtics i aproximants. En els diferents apartats descriptius s'estableix una divisió entre sons aïllats, corresponents al domini de mot, segons si apareixen en posició inicial, medial o final; i sons en contacte, corresponents al domini de mot o a mots en contacte.

El capítol següent es titula *Orientacions ortoèpiques* i és fonamental per complir l'objectiu d'orientar els usuaris en la pronúncia adequada de la llengua, ja que per exemple hi ha la possibilitat que s'hagin de corregir, en una situació formal, els anomenats errors de fonètica (ensordiments, sonoritzacions, elisions...) d'un parlant o el seu ús de dialectalismes. Cal tenir en compte també que a hores d'ara són inexistents obres monogràfiques sobre el català nord-occidental i la formulació definitiva d'un model estàndard oral que siguin una bona orientació per als parlants. Per tant, aquest capítol és una mena de revisió dels usos de la llengua, amb ampliacions i modificacions. Està estructurat en dos apartats dedicats al vocalisme i al consonantisme i en dos més dedicats a l'accentuació i als fenòmens de fonètica sintàctica. Cadascun dels apartats s'inicia amb una taula que sintetitza la proposta normativa d'estàndard oral elaborada per l'IEC, però s'hi incorpora informació corresponent a modificacions o a ampliacions. Cal tenir molt clara la tipografia que s'ha utilitzat per distingir si es tracta de la proposta de l'IEC o de la dels propis autors, així com de modificacions o ampliacions, qüestió que potser, fins que no es té tot una mica clar, obliga a anar a l'inici del capítol on s'expliquen els criteris utilitzats.

En darrer terme cal esmentar el capítol titulat *Selecció de textos nord-occidentals*, que és molt útil per posar en pràctica el que s'ha anat explicant al llarg del llibre. En aquest cas es tracta d'una proposta aplicada formada per deu textos que corresponen a informatius radiofònics. Cadascun d'aquests presenta tres versions d'acord amb les subvarietats nord-occidentals abans esmentades (lleidatà, (ribagorçano)pallarès i tortosí) i estan editats en transcripció ortogràfica segons la normativa convencional, i en versió fònica (amb un CD adjunt) en doble versió: *revisable* i *revisada*. La primera es presenta com una pràctica de correcció i d'adequació textual que l'usuari pot resseguir també de forma gràfica, ja que el llibre incorpora en cada text una taula

amb determinats mots 'afectats' i les corresponents solucions que a la vegada remeten al contingut dels capítols anteriors del llibre. La segona versió, la *revisada*, es presenta com una proposta de locució estàndard.

En resum, doncs, aquest és un llibre innovador i, podríem dir, únic ja que parla d'una varietat més enllà de les seves característiques bàsiques i principals, que és el que habitualment es pot trobar amb relació al nord-occidental. A més, s'endinsa en els usos lingüístics propis tenint en compte també els de les subvarietats. És per tot això que l'obra pot ser utilitzada en diferents àmbits: a les escoles, a les universitats, a les seccions d'assessorament lingüístic del mèdia orals i, evidentment, per tots aquells que desitgin conèixer una varietat molt rica, el català nord-occidental, i que defineix un ampli territori. Consegüentment, considero que pot ser molt útil per conèixer millor i tenir present la nostra realitat dialectal catalana, i que fora d'aquí s'adonin també que hi ha d'altres varietats amb uns trets particulars i ben definits que determinen la identitat d'una terra i d'un poble. En aquest sentit ratifico la sentència que encapçala el pròleg escrit per Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica de l'IEC: 'el nord-occidental també existeix'.